

ספרות/ חינוך ממלכתי

מסע חיים במילים

מסע החיים: בין שחייה לטביעה, בין דממה לניגון
מחקר ספרותי חדש חושף תובנות מעמיקות על משמעות החיים בשירה



האדם בתנועה לאורך מסע החיים (שילוב של צבעים חיים לנעורים, צבעים כהים לזקנה, ומוטיבים המייצגים מאבק, גילוי עצמי וניגון נצחי). מקור התמונה – צ'אט ג'יפטי בקישור.

מאת: טל לוי, אור דיין וגיא רום

פרנקל טוען בספרו, *האדם מחפש משמעות*, כי ניתן לקחת מהאדם הכול, למעט חירות אחת: החירות לבחור כיצד להגיב לנסיבות חיו. לדבריו, מציאת משמעות היא חובתו של האדם, והאופן שבו הוא מקבל את גורלו ומתמודד עם סבלו מאפשר לו ליצור משמעות (פרנקל, 1981).

לעומת זאת, לאה גולדברג, בשירה "ימים לבנים", מתארת את החיים כתקופות של ריקנות ובדידות: "שלוות בדידות גדולה", **מאנישה** את הימים וכוללת את המשפט: "כל כך קל לשאת שתיקתכם, ימים לבנים וריקים". גולדברג מתארת ריקנות ושלווה פאסיבית כחלק מהותי מהחוויה האנושית, ומעלה שאלות על **הקונפליקט** שבין התבוננות פנימית, לבין קבלה פסיבית של המציאות.

בעוד אלתרמן ופרנקל מציעים, כל אחד בדרכו, גישות שונות להתמודדות עם החיים – מתוך מחזוריות, משמעות או תקווה – גולדברג מציגה תמונה מורכבת יותר, שבה תחושות הריקנות והבדידות הן מאפיינים מרכזיים, והן מחדדות את **הקונפליקט** שבין פעולה ומשמעות לבין פסיביות וקבלה. השיר "איתקה" של קונסטנדינוס קוואפיס קורא לאמץ את המסע כתכלית בפני עצמה, תוך שהוא מדגיש את חוויית הגילוי העצמי כחלק בלתי נפרד מחיינו

באמצעות **פנייה ישירה** לנפש, הוא מצווה עליה להתעורר, להתנער מן הזמן לדאות כדרור ולהתקרב אל האל יחד עם שאר הנשמות. את המסע הזה הוא מתאר באופן **מטאפורי** תוך שימוש ב**האנישה**, **דימויים**, **צימודים** ו**ציורי לשון**.

הגישה של נתן אלתרמן בשירו "עוד חוזר הניגון" מציעה מבט על החיים כמסע של חזרה ונשנות, שבו הדרך "עוזנה נפקחת לאורך", אך נותרת בלתי מושגת. הניגון החוזר **מסמל** חוויה של מעגליות ותנועה מתמדת, שבה עובר האורח ממשיך בדרכו למרות רגעי ריקנות, געגוע ויופי חולפים. המעגליות שבשיר אינה רק תחושת חזרה ושחיקה, אלא גם מייצגת את המשכיות החיים ורגעי היופי החולפים שמזינים את המסע. השיר מתאר עולם שבו הידיים "ריקות", העיר "רחוקה", אך בכל זאת, עובר האורח מוסיף ללכת, וכל מה שבדרכו הוא עדות למפגשים חולפים שמזינים את המסע. בניגוד לתחושת המחזוריות החולפת ב"עוד חוזר

הניגון", ויקטור פרנקל מדגיש את הבחירה האישית ואת מציאת המשמעות ככוח מניע להתמודדות עם סבל ואתגרי החיים.

האם החיים הם מסע גדוש חוויות או תהליך סזיפי המוביל לקץ בלתי נמנע? מחקר ספרותי חדש בוחן את מסע החיים דרך שירתם של שישה משוררים מובילים. הוא מציג תובנות על זקנה, על משמעות החיים ועל המתח בין חומר לרוח. כל משורר מציג היבטים ייחודיים של מסע החיים. ההיבטים נעים בין מאבקי הגוף להזדקנות, השאיפה להתעלות רוחנית, המשמעות שבמערכות יחסים וגילוי עצמי. השיר "השחיינים" של אגי משעול, למשל, משרטט בעזרת **מטאפורת הטביעה** תמונה של השבריריות שבזקנה – התלות בגוף ההולך ונחלש, אובדן החיוניות והדחיקה לשוליים החברתיים. לצד זאת, הטביעה היא גם **מטאפורה** להתמודדות עם סופיות החיים והשלמה עם שינויי הגוף והנפש כחלק מהמסע האנושי. השיר, כמו רבים משירה של משעול, משלב הומור ואירוניה עם רגישות עמוקה, ומזמין את הקוראים להרהר בזקנה ובהיבטיה השונים.

בעוד משעול מתמקדת בזקנת הגוף, יהודה הלוי מציב אתגר רוחני במסע החיים. שירו "ישנה בחיק ילדות" מתאר מסע מהחומרי אל הרוחני, שבו המאבק בין תאוות העולם לבין הכמיהה להתעלות רוחנית הוא מרכזי.



מחקר זה מציע מבט רחב על היבטים שונים של מסע החיים, דרך עיניהם של משוררים שהותירו חותם עמוק בשדה התרבותי. כפי שמציין מרטין סליגמן בספרו, *אושר אמיתי*, מציאת משמעות היא חלק בלתי נפרד מהגשמה עצמית (סליגמן, 2005). המחקר מדגיש את הרבגוניות של מסע החיים, ומזמין את הקוראים להתבונן על הזמן החולף, על משמעות חייהם, ועל התקווה שמלווה אותם בדרכם.

בהתאם לחשיבות המרכזית שמעניק אריקסון לשלב הילדות בהתפתחות האנושית (אריקסון, 1960). היצירתיות והזמיון, שמופיעים כאשר הילדים "רוצים להיות לוליינים וקוסמים" או "מציירים להם שמים יפים", משתלבים עם רעיונותיו של אריקסון על חשיבות הכוחות הללו בעיצוב זהות ואוטונומיה (אריקסון, 1960). גם מורכבות יחסי הורים-ילדים בתיאור הילדים כמי "תלויים על עורף קשה, געגועי הוריהם הם צעצועיהם" מצביע על הדינמיקה שבין תלות ועצמאות, נושא מרכזי בתיאוריה של אריקסון. עמיחי מצליח לתרגם את המושגים הפסיכולוגיים לאמירה ספרותית נוגעת, שבה היבטים כמו יצירתיות, תלות והתפתחות אישית מצטלבים עם חוויות יום-יומיות של הילדות כך מייצר עמיחי חיבור רגשי עם הקוראים דרך **דימויים** יומיומיים.

קוואפיס מזכיר שהדרך עצמה, ולא רק היעד, היא העיקר במסע האנושי. חשיבות הגילוי העצמי והמסע האישי היא גם תובנתו של פאולו קואלו בספרו, *האלימאי* (קואלו, 1988). תובנות אלה מקבלות תוקף מחקרי גם באמצעות הקשר לפסיכולוגיה של ויקטור פרנקל ואריק אריקסון, המדגישים את החשיבות של חיפוש משמעות לאורך חיי האדם (פרנקל 1981; אריקסון 1960). כך, השירה מציעה לא רק ניתוח ספרותי אלא גם כלי לחשיבה על שאלות קיומיות.

יהודה עמיחי, בשירו "הילדים", מציג את שלב הילדות **מנקודת מבט פואטית** שמתחברת לרעיונותיו של אריק אריקסון בספרו, *ילדות ומבנה* (אריקסון, 1960) בשיר, הילדים מתוארים באופן **מטאפורי** כמי "שמסובבים את כדור הארץ",

מדור תרבות

ילדות: מקור לחופש, או חיק מוגן?

מסע אל משמעות הילדות דרך שירתם של עמיחי והלוי



הזואליות שבתקופת הילדות - המתח בין מקור של חופש לבין חיק מוגן. התמונה נוצרה בעזרת צ'אט ג'יפיטי בקישור.

מאת: טל לוי

שני שירים, שונים זה מזה, מציגים נקודות מבט מרתקות על תפקיד הילדות בחיי האדם. בשיר "הילדים" מאת יהודה עמיחי, מוצגת הילדות כמקור השראה לחיים חופשיים, נטולי דאגות ומלאי חדוות גילוי. עמיחי משתמש במוטיב המשחק וההאנשה של כדור הארץ כדי לתאר את תמימותם וחופשיותם של הילדים: "משחקים בכדור האדמה / רצים ורוצים".

לעומת זאת, בשירו של יהודה הלוי, "ישנה בחיק ילדות", הילדות מוצגת כמקום מפלט נוסטלגי, שעלול לעכב את ההתפתחות הרוחנית, ושממנו הנפש מתקשה להתנתק. השיר פותח בפנייה ישירה אל הנפש, "ישנה בחיק ילדות", ובהמשך, באמצעות חזרה על הקריאה להתעוררות "למתי תשכבי?... הלעד ימי השחרות..." מפציר המשורר בנפשו להתעורר משינה זו ולצאת למסע רוחני.

הניגוד בין שתי הגישות הללו מעלה שאלה לגבי תפקידה של הילדות בחיינו. האם היא אכן תקופה אידיאלית של חופש ותמימות, כפי שמציג זאת עמיחי, או שמא מדובר במצב של בריחה מהמציאות, כפי שמשתמע משירו של הלוי?

ניתן לראות בשני השירים השתקפות של תפיסות שונות בנוגע להתפתחות האדם. עמיחי, בהתאם לגישתו של אריק אריקסון, רואה בילדות שלב הכרחי וחיוני בתהליך ההתפתחות, שממנו ניתן לשאוב השראה לחיים בוגרים יותר. אריקסון, בספרו, *ילדות וחברה*, מציג תיאוריה של התפתחות בשמונה שלבים, כאשר כל שלב, כולל הילדות, מהווה אבן דרך חיונית בעיצוב האישיות והזהות (אריקסון, 1960, 247-274). לעומתו, הלוי מציג תפיסה שבה הילדות, על אף הנוסטלגיה שבה, עלולה להוות מכשול בפני התפתחות רוחנית ומימוש הפוטנציאל האנושי.

יאיר לפיד, בספרו, *המסע אל האושר*, מתייחס לחוויות הילדות כמשפיעות עמוקות על עיצוב אישיותנו ותפיסת עולמנו כבוגרים. הוא מדגיש את חשיבות המשמעות בחיים, ומציין כי "אושר הוא לא פרודקט, הוא ביי פרודקט" של חיים בעלי משמעות (לפיד, 2015, 78). לפיד מתאר כיצד רגעים פשוטים מחיי הילדות, כמו הצגת סיום של ילד, יכולים למלא את הלב ב"זיקוקי דינור של אושר" (לפיד, 2023).

בניגוד לתפיסה החיובית של הילדות, יהודה הלוי בשירו מזהיר מפני ההיצמדות לחיק הילדות. הוא קורא לנשמה להתעורר ולהתקדם לקראת ייעודה הרוחני. כפי שמוסבר במאמר על השיר, הלוי רואה בחיי העולם הזה מעין "שינה" שיש להתעורר ממנה ולהתקדם לקראת המטרה האמיתית של החיים (סילברסטון-סיון, 2008).

לסיכום, שני השירים מזמינים אותנו לבחון את מערכת היחסים המורכבת שלנו עם הילדות, ולהבין את תפקידה הייחודי בעיצוב זהותנו - הן כמקור השראה לחיים חופשיים והן כאתגר שיש להתגבר עליו בדרך לצמיחה אישית. בין אם נראה בילדות מקור לחופש או חיק נוסטלגי, ברור כי היא ממלאת תפקיד מכריע בעיצוב חיינו הבוגרים ובהיפושנו אחר משמעות ואושר.

מדור ספורט

בריכת החיים: כשהספורט פוגש פילוסופיה

השחיינים: ניגודיות בבריכה כמשל לחיים



הניגוד שבין הזקנה לנעורים. התמונה נוצרה בעזרת קנבה AI.

מאת: אור דיין

השיר "השחיינים" מאת אני משעול מזמין את קוראיו להתבונן לעומק על עולם הספורט מנקודת מבט לא שגרתית. השיר מתאר באופן **סמלי ומטאפורי** את המפגש בין דורות שונים בבריכת שחייה, ומעלה סוגיות כמו יחסי הכוחות בין נעורים וזקנה, דימוי הגוף ותפיסת הזמן. זוהי יצירה שמעוררת מחשבה על האופן שבו הספורט, אשר לרוב מזוהה עם תנועה וחיוניות, יכול לשמש גם כזירה לשיח על חולשה, התבגרות ושוליות חברתית.

הפער בין השם "השחיינים" והציפייה לתנועה ולחיוניות, לבין התיאורים של הנשים הזקנות בבריכה, יוצר **ניגוד אירוני**. בעוד הצעירים מוצגים כמי שחוגגים את גופם ונעוריהם, הנשים הזקנות מתוארות כמי שנאבקות להסתגל למים: "המשקיעות לאט את גופן בתוך המים". הניגוד הזה יוצר **אוקסימורון** המדגיש את השבריות של הגוף המזדקן לעומת החיוניות של הגוף הצעיר. הבריכה עצמה הופכת למוטיב מרכזי בשיר, **סמל** למסלול החיים. בעוד הצעירים נעים במהירות, הזקנות נאבקות לשמור על מקומן. **מטאפורת "הטביעה"** בשיר מסמלת לא רק חולשה פיזית, אלא גם תחושת התפוררות הזהות ואובדן המקום בעולם שבו הנעורים מקודשים. **התיאורים החזותיים והמטאפוריים** של הבריכה מעוררים מחשבה על מסלול החיים המשותף שבו כל אדם נע בדרכו. השיר אינו עוסק רק בממד הפיזי של הספורט, אלא גם באספקטים החברתיים והמוסריים שבו. הוא חושף כיצד עולם הספורט עשוי להדיר אנשים מבוגרים מהשיח המרכזי. כפי שמציין שלומי פרלמוטר בדף הלימוד "על תיקון קהילתי" (פרלמוטר, 2020), השיר מעלה לדין את היחסים החברתיים והמוסריים בקהילה, ובמיוחד בין דורות שונים. בתוך הקשר ספורטיבי, הוא מעורר מחשבה על היחס לספורטאים מבוגרים ועל מקומם בעולם תחרותי.

אמיר רוזנבלום, במאמרו "הגוף המזדקן בספורט: אתגרים והזדמנויות", מדגיש כי ההזדקנות בעולם הספורט מציבה אתגרים ייחודיים, אך גם מספקת הזדמנויות לשינוי תפיסתי. הוא טוען כי "הספורט יכול לשמש כלי רב עוצמה לשיפור איכות החיים של מבוגרים, תוך שמירה על בריאותם הפיזית והנפשית" (רוזנבלום, 2017, 26). גישה זו מציעה ניגוד מעניין לתיאור המאיים בשירה של משעול, ומדגישה את הפוטנציאל החיובי של הספורט ככלי לחיבור בין דורות. רעיון זה מוצג גם במחקר ד"ר גלית נמרוד, על פעילות גופנית בגיל המבוגר. שם נכתב כי "פעילות גופנית בגיל המבוגר מהווה הזדמנות ייחודית ליצירת מפגשים בין-דוריים, המאפשרים שבירת סטריאוטיפים ויצירת הבנה הדדית בין קבוצות גיל שונות" (נמרוד, 2018, 40). שני המאמרים מבליטים את הפוטנציאל של פעילות ספורטיבית לגשר על פערים בין-דוריים ולקדם הבנה הדדית.

השיר "השחיינים" מזכיר לנו שהספורט אינו רק ביטוי לכוח ולנעורים, אלא גם כלי לבחינה עצמית ולקבלת השונה. בעולם שבו כושר וגיל נחשבים לעיתים כמדד יחיד לערך, השיר מעודד אותנו להעריך מחדש את מקומו של כל אדם – צעיר או מבוגר – במסלול החיים המשותף. בכך הוא מעלה לדין את ערכי הספורט ואת האנושיות הטמונה בו.

ראיון דמיוני

ההלך – מסע אל האינסוף

ראיון דמיוני עם דמות ההלך מהשיר "עוד חוזר הניגון" מאת נתן אלתרמן



ההלך במסע אל האינסוף. מקור התמונה צ'אט ג'יפטי בקישור

מאת: גיא רום

מראיין: שלום לך, הלך. תודה שאתה מוכן לעצור ולשוחח איתי היום.

הלך: ברור, עצרתי לרגע, גם העצירה היא חלק מהמסע שלי. עוד מעט אמשיך בדרכי.

מראיין: תמשיך בדרכך, לא התעייפת?

הלך: אני תמיד חוזר לדרך כמו הניגון, בתנועה מעגלית נצחית. הדרך היא מהותי, והיא זו שקוראת לי לחזור ולגלות את עצמי מחדש.

מראיין: אני מבין. אשמח שתספר לי מהי הדרך עבורך, מעבר לפשוטו?

הלך: הדרך היא לא רק מקום פיזי, היא **מטאפורה** למסע החיים עצמו. המילה "עוד" בפתיחת השיר, "עוד חוזר הניגון", מעידה על ההמשכיות. הדרך היא גם **סמל** למסע החיים, עם כל השינויים, ההתחדשויות, העצירות והקשיים.

מראיין: אתה מזכיר את הניגון שחוזר. מה מהותו של הניגון הזה?

הלך: הניגון הוא **מוטיב מרכזי** בשיר, הוא לא רק מנגינה, אלא **מסונימיה** למהות הקיום, לשירה, ליצירה ולחופש. הוא מבטא את חירותו של האדם ואת הקשר שלו לרוחניות. הניגון חוזר, לא משום שהוא חייב, אלא משום שהוא חלק מהטבע האנושי. הניגון אינו מצטמצם למשמעות ספציפית אחת, והוא קשור לחירותו של האדם.

מראיין: אתה מתואר כמי ש"ידיו ריקות ועירך רחוקה". האם זהו ויתור או שחרור?

הלך: הריקנות אינה חוסר, אלא שחרור מכבלי החומר. הריחוק מהעיר מאפשר לי להקשיב לקול הפנימי שלי, ללכת בדרך ללא מחויבות. זהו ויתור על המוכר והבטוח לטובת מסע של גילוי עצמי. הידיים הריקות הן גם **אמצעי אפיון**, המדגיש את מצבי נאדם משוחרר ממטען.

מראיין: הטבע כביכול "מצפה לך". האם לא מוזר שטבע יצפה לאדם, לעובר אורח?

הלך: למה מוזר? זווקא **ההאנשה** של הטבע יוצרת תחושת שייכות. הטבע אינו רק רקע, אלא שותף למסע. הענן בשמיו והאילן בגשמיו הם עדים למסעי, הם ממש חברים למסע.

מראיין: אני מבין. ספר לי בבקשה, מה תפקידן של הכבשה והאיילת במסע שלך?

הלך: הן **סמלים** לתום ולרוך. הן עדות לכך שאני נוגע בעולם בעדינות, לא משתלט עליו. הן חלק מהיפוי הטבעי שאני פוגש בדרכי, וליטופן הוא רגע של חמלה וחיבור לאינסוף.

מראיין: אפרופו חיבור, אשמח לקבל את תגובתך לדבריהם של כמה מחוקרי ספרות.

הלך: בשמחה. ספר לי מה כותבים עלי.

מראיין: שי עבדי למשל, כתב: "דמות ההלך בשירת אלתרמן אינה דמות פשוטה. היא מורכבת, מלאה ניגודים, ומייצגת את המאבקים הפנימיים והחיצוניים של האדם המודרני, בפרט היהודי, בתוך **הקונפליקט** של "שתי הדרכים" ומול ההיסטוריה הסוערת של המאה העשרים. היא סמל למצב אנושי אוניברסלי של עקירה, געגוע והתמודדות עם גורל כפוי." (עבדי, 2015)

הלך: שי עבדי צודק. דמותי אינה פשוטה. אני הולך, הולך, ולעולם איני מגיע. הוא קורא לי "מורכב", "מלא ניגודים". כן, אולי. אני נושא בתוכי את הזיכרון של בית שאבד, של חיים שלמים שנשארו מאחור. אני רואה את הקסם בדך, את יופייה המשתנה, אך גם את האיום שבה, את הדרך האינסופית שמשאירה אותי תלוש, עקור. אני מזכיר קצת את דמותו של קין, הנעקר מאדמתו, ומצד שני, המשוטט החופשי, המגלה עולמות חדשים. אני פסיבי, אך גם אקטיבי: אני מובל על ידי הדרך, אך אני גם בוחר להתבונן, להתרשם, לסגוד למה שיפה בעולם. הוא מכנה אותי "סמל למצב אנושי אוניברסלי". אולי. אולי אני רק **דמות** בשיר, אבל אני גם משקף את התסכול וההזדהות של אדם מתמודד עם גורלו הכפוי בעולם מלא אימה והיסטוריה סוערת. העקירה, הגעגוע, המאבק הפנימי – אלה החוויות שמלוות אותי בדרכי האינסופית. ואולי גם אתם, הקוראים, מרגישים את הדברים האלה בתוכם.

מראיין: מעניין שהזכרת את ההיסטוריה, כי קראתי גם שראובן שהם מתייחס לדמותך **בביקורתיות**, ורואה בך דמות מורכבת הנאבקת בין מחויבותה לניגון ולשירה לבין מחויבותה לעולם הממשי ולהיסטוריה. הוא טוען כי המאבק הפנימי של ההלך אינו פתיר ורק מחריף עם הזמן. (שהם, 2017, עמ' 383)

הלך: ראובן שהם... הוא רואה אותי, אם כן. הוא רואה את המורכבות, את המאבק. גם הוא צודק, אני נאבק בין השירה, שהיא עולמי, לבין המציאות, שהיא גם עולמי. הניגון והמילים הם כלי, הם הדרך שלי לתפוס את העולם, להעניק לו משמעות, אולי אפילו לגאול אותו. אבל המציאות, ההיסטוריה – הן חזקות, הן דורשות. הן לא תמיד מתיישבות עם החלומות של השירה. המאבק הזה הוא מהותי, הוא מגדיר אותי. אני לא יכול להניח לשירה, היא הכוח שלי, אבל אני גם לא יכול להתעלם מהעולם. זה לא מאבק שאני רוצה לנצח בו, כי בלי המאבק הזה, מי אני?

מראיין: אתה צודק זה מאד מורכב. אני חושב שתסכים גם עם ההבחנה של בעז ערפלי בדבר העובדה שאתה מייצג את הישן וגם את החדש, את היהודי הנוצד המסורתי וגם את המשוטט המודרני. לטענתו, **הקונפליקט** הזה אינו סתירה אלא איחוד, והוא מהווה חלק מרכזי בזהותך (ערפלי, 2005).

הלך: איזה מזל שיש מי שמבין אותי. אני נושא בתוכי את הזיכרון, את הכאב, את היופי והחלום. אני חצוי, אבל החצוי הזה הוא מה שעושה אותי שלם. בלי הכאב לא הייתה לי הסיבה ללכת, ולא הייתה לי הסיבה להתבונן, להעניק משמעות לדרך, ובסופו של דבר ליצור. אני גשר בין שני עולמות.

מראיין: הלך יקר, האם המסע המורכב הזה שלך יגיע לשיא, לנקודת מפנה?

הלך: המסע אינו בנוי על נקודות שיא, אלא על התנועה עצמה. ה"דרך עוֹדֶנָה נפקחת" אינה רק תיאור פיזי, אלא גם רמז מטרים להתפתחות מתמשכת. אין נקודת **סיום**, אלא זרימה מתמדת של מסע חיים.

מראיין: תודה רבה לך. לפני שתחזור אל הדרך, האם תרצה להעביר מסר לקוראים שלנו?

הלך: בוודאי. צאו למסע בלב פתוח, הקשיבו לניגון שבלב, התחברו לטבע, וזכרו: החירות היא בדרך, לא ביעד!

דבר העורכים

מסע בין שחייה לטביעה: מחשבות על משמעות החיים

מאת: אור דין, סל לוי וניא רום

כעורכי העיתון, עבודתנו על כתבות המשנה חשפה בפנינו עושר רעיוני ותמטי מרתק בשירי המקבץ. בחרנו להתמקד בשישה שירים המייצגים קשת רחבה של גישות וחוויות אנושיות: "השחיינים" מאת אגני משעול, "הילדים" מאת יהודה עמיחי, "ישנה בחיק ילדות" מאת יהודה הלוי, "איתקה" מאת קונסטנדינוס קוואפיס, "ימים לבנים" מאת לאה גולדברג, ו"עוד חוזר הניגון" מאת נתן אלתרמן. הבחנו כיצד **המוטיב המרכזי** של המסע, המופיע בשירים רבים, מקבל משמעויות שונות ומעורר שאלות לגבי תכלית החיים ומשמעותם. בעוד עמיחי, למשל, מוצא ב"הילדים" השראה לחיים חופשיים וספונטניים, הלוי, בשירו "ישנה בחיק ילדות", רואה בילדות מקום מפלט נוסטלגי שיש להתנער ממנו בדרך לצמיחה רוחנית. קוואפיס, בשירו "איתקה", מעודד את הקורא לחוות את המסע במלואו, תוך שהוא מדגיש את חשיבותה של הדרך עצמה ולא רק את היעד הסופי.

שלושה שירים נוספים עוסקים בהיבטים אחרים של מסע החיים: משעול ב"השחיינים" מציגה **ניגוד** חריף בין נעורים לזקנה, ומעלה שאלה נוקבת לגבי היחס החברתי לגיל ולתהליכי ההזדקנות. גולדברג ב"ימים לבנים", מתארת באמצעות **מטאפורה** את תחושת הריקנות והשעמום שמלווה לעיתים את הקיום האנושי. אלתרמן, לעומת זאת, מוצא נחמה ב"ניגון", הנצחי של החיים, ומשדר אופטימיות למרות הקשיים והאתגרים.

הבחירה במגוון שירים כה רחב אפשרה לנו, כעורכים, להציג תמונה מורכבת של החוויה האנושית. הבנו כי אין תשובה אחת לשאלות היסוד הנוגעות לתכלית החיים, ושכל אדם חווה את המסע בדרכו הייחודית. למרות ההבדלים בין השירים, כולם נוגעים בנושאים אוניברסליים רלוונטיים לכולנו: החיפוש אחר משמעות, ההתמודדות עם הזמן החולף, היחסים בין דורות, והשאיפה לאושר ולמימוש עצמי.

אנו מקווים שהעיתון יצליח לעורר בקרב הקוראים מחשבה ביקורתית ותחושת הזדהות עם החוויות והרעיונות המוצגים בו. הרי בסופו של דבר, כולנו שותפים למסע החיים המרתק והמורכב.

מקורות/טקסטים

- אריקסון, אריק, ה. *ילדות וחברה*. ספרית פועלים, 1960. [קישור](#)
- זך, נתן. "הרהורים על שירת אלתרמן", עכשיו, חוב' 3-4 (אביב תשי"ט 1959), עמ' 109-122. חזר ונדפס בספר זך, נתן. *השירה שמעבר למלים: תיאוריה וביקורת 1973-1954*, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תשע"א 2011, עמ' 43-64, כולל תוספת מאוחרת משנת 2010.
- לפיד, יאיר. *המסע אל האושר*. מודן, 2015.
- לפיד, יאיר. "וההפסד בבחירות: יאיר לפיד כפי שלא שמעתם מעולם". וואלה חדשות, 13 ינואר 2023. [קישור](#)
- מירון, דן. "על שלושה שירי דרך מ'כוכבים בחוץ'", *מפרט אל עיקר*, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תשל"א, עמ' 2. [קישור](#)
- נמרוד, גלית. "פעילות גופנית בגיל המבוגר: היבטים חברתיים ופסיכולוגיים". *גרונטולוגיה וגריאטריה*, מ"ה, 2018, עמ' 33-52.
- עבדי, שי. "עברו הברקים מעליך, אימת המאה העשרים בשירי 'כוכבים בחוץ'", *אות – כתב עת לספרות ולתיאוריה*, גיליון 06 סתיו, 2016 עמ' 59-86. [קישור](#)
- ערפלי, בעד. פרק רביעי מהספר *חזות ההשוואה – תמורות בשירה העברית המודרנית*, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2005. [קישור](#)
- סילברסטון, סיון, דבורה. "ישנה בחיק ילדות שירו של רבי יהודה הלוי וניתוחו", *מעמקים דעת – אתר לימודי יהדות ורוח*, גיליון 19, אוקטובר 2008. [קישור](#)
- סלינגמן, מרטין. *אושר אמיתי*. מודן, 2005.
- פרלמוטר, שלומי. "על תיקון קהילתי". *ספריא*, 2000.
- פרנקל, ויקטור. *האדם מחפש משמעות*. דביר, 1981.
- קואלו, פאולו. *האלכימאי*. מודן, 1988.
- רוזנבלום, אמיר. "הגוף המזדקן בספורט: אתגרים והזדמנויות". *הד החינוך הגופני*, כרך פ"א, מס' 2, 2017, עמ' 24-28.
- שהם, ראובן. המנחם הדמוני: מדוע ניסה ההלך, לשוא, לזנוח את "הניגון" בכוכבים בחוץ? בחינה חוזרת, *מכאן ו"ו"*, ספטמבר 2017. עמ' 381-413. [קישור](#)

רשימת השירים מתוך מקבץ ב'

- אלתרמן, נתן. "[עוד חוזר הניגון]". כוכבים בחוץ, הקיבוץ המאוחד, 1938. *שירים שמכבר*, הקיבוץ המאוחד, 1972. *עוד חוזר הניגון*, הקיבוץ המאוחד, 2017.
- גולדברג, לאה. "ימים לבנים". *שירים*, כרך א', ספרית פועלים, 1986. *ימים לבנים*, הקיבוץ המאוחד, 2017.
- הלוי, יהודה. "ישנה בחיק ילדות". שירמן, חיים, *השירה העברית בספרד ובפרובנס*, מוסד ביאליק, 1960.
- משעול, אגני. "השחיינים". *ראה שם*, תג-הליקון, 1999. *מבחר וחדשים*, מוסד ביאליק והקיבוץ המאוחד, 2003.
- קורים דברים*, הקיבוץ המאוחד, 2017.
- עמיחי, יהודה. "הילדים". *שעת החסד*, שוקן, 1982. *שירי יהודה עמיחי*, כרך 4, שוקן, 2004.
- קוואפיס, קונסטנדינוס. "איתקה". *כל השירים*, תרגום מיוונית: יורם ברונובסקי, כרמל, 1993.